

Zsebsárkányológia

Földünk állatai között is nehéz eligazodni, de aki a képzelet birodalmának számtalan csodalényét akarná rendszerezni, lehetetlenre vállalkozik. A középkori állattan könyvek, a *bestiáriumok* szerzői meg se próbálták. Műveikben együtt szerepelnek az elefántok, oroszlánok, vízilovak és a griffek, baziliskuszok, sárkányok leírásai. (A latin eredetű *bestia* állatot jelent, de inkább *fenevad* értelemben használjuk.)

Leletek bizonyítják, hogy már a történelem előtti időkben is hittek létezésükben. Az ókori mítoszokban hemzsegnek a fantasztikus állatok, többféle lényből összerakott *kimérák*. Mezopotámiában bikatestű, oroszlánlábú, sasszárnyú, emberfejű démonok szobrai vigyázták a kapukat. Ógörög vázákról a kígyóhajú Medúza, a bikaember Minotaurusz és az alvilág lejárátát őrző háromfejű kutya, Kerberosz vicсорog ránk.

(Neve latinos alakjában, *cerberusként* honosodott meg nálunk.) A nagy erejű félisten, Héraklész – Herkules – a hírhedt lernai hidrát győzte le. Népmeséink tűzokádó, hétfejű sárkánya nyilván ennek a kilencfejű, mérges gőzöket kilehelő kígyószörnynek az unokája.

Sárkányok majd minden nép mítoszaiban szerepelnek, égitig ér a családfájuk. Hihetetlenül sokfélék. Szárnyasok és szárnyatlanok. Pikkelyesek és páncélosok. Egy, három, kilenc, száz vagy még több fejűek. Kígyóhoz, krokodilhoz vagy más hüllőhöz hasonlók. Tojásból vagy elvetett sárkányfogakból kelnek ki, apró kígyókból nőnek óriássá.

Fehérek, feketék, sárgák, kékek, zöldek, vörösek. Hegy- és síkvidékiek. Barlangban, mocsárban, tóban, tengerben vagy a föld gyomrában lakoznak. Sárkányféle a kelták szárnyas-, az aztékok tollaskígyója és a hinduk, malájok *nagája* is. Ellentétben az európaiakkal, Délkelet-Ázsia sárkányai jóindulatúak. A teremtő erő, az égtájak, az elemek és a császári hatalom istenségei, őrei, szimbólumai. Első ismert ábrázolásuk kb. hatezer éves: egy Puyang városa mellett feltárt sírban kagylókból kirakott Sárkány-csillagképet találtak a régészek.

Kínában kétezer éve kezdték lexikonokba rendszerezni a sárkányokat. Külsejüket Vang Fu (i. sz. 83–170) filozófus a hármas tagolás és a *kilenc hasonló* szabályával írta le. A sárkány tagjai *fejtől a vállig, válltól derékig, deréktól a farokig* tartanak. A *kilenc hasonló* a következő: szarva hasonlítson a szarvas agancsához, feje a tevéhez, szeme a démonokéhoz, nyaka a kígyóéhoz, hasa egy kagylóéhoz, pikkelyei haléhoz, karmai saséhoz, mancsai tigriséhez, a füle pedig a bivalyéhoz.

Kínában mindenütt vannak sárkányok: szoborként, épületdíszként, festményeken, porcelánok, textilek mintájaként találkozhatunk velük. Legmonumentálisabb ábrázolásuk a 3,5 x 20 méteres *Kilenc sárkány fala* a pekingi Tiltott Városban látható – a páratlan palota-együttes ötszáz évig a császárok lakhelye volt.

Az európai sárkányok a középkorban éltek első virágkorukat. A keresztény művészetben a Gonoszt sárkány alakban ábrázolták. Többnyire Szent Mihály főangyal és a vértanúságot szenvedő római kori katona, Szent György küzd vele a román és gótikus székesegyházak kőfaragványain, freskóin, szárnyas oltárain és a görög keleti ikonokon (az *ikon* görögül képet jelent). A bibliai hagyomány szerint

Mihály arkangyal taszította le a mennyből az Isten ellen lázadó Lucifert. Szent György történetébe viszont századokkal később, a lovagkultusz idején került be a sárkányölés legendája.

A középkor kiemelkedő magyar alkotása a Kolozsvári testvérek (Márton és György) Szent Györgyöt ábrázoló bronz lovas szobra. Eredetije a prágai várban, a Hradzsínban áll. Másolatai több városban láthatók. A vitéz korabeli magyar páncélzatot visel, a sárkány pedig krokodiltestű, kígyófarkú, denevérszárnyú lény, akár a legtöbb középkori alkotáson.

Ótörök eredetűnek tartott sárkány szavunkat a honfoglalás előttről hoztuk magunkkal. Először helynévként jelent meg: Sarcaju; Sarkanusfeu, azaz Sárkányosfő. A magyar népmesék hétfejű szörnye mellett hiedelemvilágunk ismeri az emberevő, a kincset őrző vagy a félelmetes zivatarfelhőkből lecsapó felhősárkányt is, amelyen a vihartámasztó Garabonciás lovagol.

A sárkányok – ellentétben több más mitikus lényel – nem haltak ki a modern kor beköszöntével. Sőt, egyre újabb fajtái tenyésznek. Tolkien (ejtsd: tolkin) mohó és gonosz Smaugjától és a horrorfilmek undorító szörnyeitől Rowling (ejtsd: róling) bestiáriumának tízféle sárkányán át a bájosan együgyű Süsüig és a Türkizkék Mélyálmodó Csakincáig terjed a skálájuk.

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE